

Laterální myšlení budiž pochváleno

Milan Kvapil

O cestách a zákonech pokroku bylo sepsáno mnoho teorií. Spekulace o tom, jak se kráčí kupředu, mají jednu nevýhodu a několik výhod. Jednoznačnou nevýhodou je praktická nemožnost testovat teorie o principech, jimž se řídí pokrok, v reálném světě. Tím se blíží ekonomickým vědám, které se koukají dozadu a zkoušejí vymyslet, jak se to vlastně přihodilo, že jsme zchudli. Napláňovat dvojité zaslepený sociální projekt a testovat, která teorie je nejbližší realitě, nelze bez poměrně velkých obtíží, které vyvolává nepřizpůsobivé a neposlušající obyvatelstvo. Stejně je to s těmi teoriemi o tom, proč a jak vlastně jdeme kupředu.

Konsenzus se snad nalezl v názoru, že pokrok se po delší dobu ubírá předpovídatelným směrem, a to do doby, než se něco stane a všechno je potom jinak. Pro onen jasně daný směr můžeme použít příměr „lineární vývoj“. Krok za krokem, jako burlaci na Volze, kráčíme dopředu a posouváme se... až se někde dostaneme. Lineárně myslící člověk vidí další posun dalším krokem a kouká vše vylepšit v prostoru vymezeném tím dalším krokem. Tento člověk je kriticky důležitým prvkem pro fungování naší společnosti. Ale to, co nás vrhne ne krokem, nýbrž skokem kupředu, je myšlení laterální. I v tom panuje všeobecná shoda.

Podstatou laterálního myšlení je nepřímý postup, který klade důraz na vykročení z existujících modelů a rámců myšlení za cílem vyvinout nové nápady, které by nebyly dosažitelné sekvenčním logickým myšlením (https://cs.wikipedia.org/wiki/Laterální_myšlení). Koncept zavedl E. de Bono

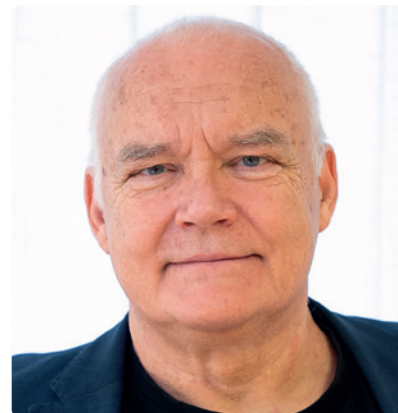
v 70. letech minulého století a postavil ji do opozice proti „klasickému“, vertikálnímu myšlení, které ve své podstatě sleduje lineární stopu. De Bono ji poprvé popsal, ale způsoby využití jdou ruku v ruce s dějinami člověka. Zkusíte se zamyslet, kolik neotřelých nápadů museli mít naši předkové, aby vyvinuli vše, co máme k dispozici.

Jen namátkou o několika velikánech. Nikolaj Ivanovič Lobačevskij se nenechal ukolébat tradovaným přesvědčením, že součet úhlů v trojúhelníku je přesně 180°, a ukázal, že to může být klidně i více nebo naopak méně. To umožnilo A. Einsteinovi dopracovat svou teorii. Lineárně uvažující mysl nikdy nenapadne otázka, o kolik je větší součet dvou množin s nekonečným počtem prvků než počet prvků v každé z nich, že. A vida, Georga Cantora to napadlo, zeptal se a objevil tak netušené obzory teorie množin. Sice skončil v cvokhausu, ale význam mu upřít nelze. Hans Selye se nespokojil s lineárně očekávaným vysvětlením, že změny na nadledvinkách po popálenině jsou důsledkem právě popáleninového poranění (v experimentu), ale postuloval, že jsou odrazem reakce nadledvinek na trauma. A tak objevil stres.

V medicíně potřebujeme oba způsoby. Léčba pacienta je definována jasnými, studiemi potvrzenými kroky. Jdeme postupně kupředu a ve standardních situacích můžeme očekávat standardní výsledek. Jestliže však něco nesouhlasí a klinická situace se vymyká předpokladu, je třeba opustit zavedené a přemýšlet „nezvedené“. Co tak asi mohlo být příčinou, proč třeba pacient vykazuje rezistenci na ASA? No,

samozřejmě, ukáže se, že námi adovaná ASA mu nechutná, a tak nepožívá jejího dobrodiní. Když sildenafil nefungoval jako antianginózní terapie, někoho napadlo nabídnout ho jako lék zlepšující sebevědomí mužů. Všichni tvrdili, že HCl ničí mikroby naprosto až do sterility a že suprové díky ní mohou zobat zdechliny bez úhony, Rick Warren si ale nedal říci a objevil helikobakteru, který v pohodě přežívá v prostředí, v němž se rozpouští vše.

Čím hlubšími znalostmi oplýváte a čím méně tolerujete nejistotu, tím přesněji můžete naplnit výsledek léčby. Čím širší znalosti, které dosahují renesančních velikánů, a čím větší ochotu k práci s nejistotou máte, s tím větší pravděpodobností uspějete ve zdánlivě nerozluskatelných situacích. Obojí vyžaduje jistý osobnostní profil, v němž se ale obojí tak nějak navzájem vylučuje. I proto jsem přesvědčen, že skvělý kolektiv lékařského

Prof. MUDr. Milan Kvapil, CSc., MBA
Prezident Diabetické asociace
České republiky

týmu má oplývat nejen členy s precizním, vertikálním, lineárním myšlením, ale i členy s bohapustě nestandardními nápady a návrhy řešení. Takovýto tým, pokud pracuje se vzájemným

pochopením a tolerancí, je nejlepší zárukou optimální péče o pacienty.

Abych nezapomněl, ty výhody? Když nemůžete ověřit, které tvrzení se nejvíce blíží realitě či pravdě, pak si

můžete bohapustě vymýšlet. Což vás dříve nebo později (záleží na odporu okolí) přivede k nápadu, který je natolik neobvyklý, že vám v mysli vyvstane řešení, které obrátí vývoj světa naruby.